

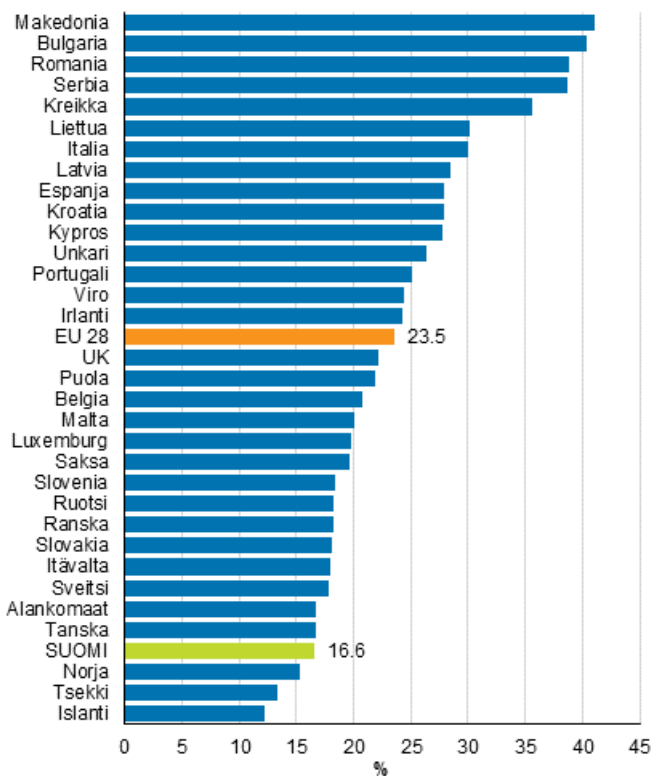
Tulonjakotilasto 2016

Tuloerot ja toimeentulo (kansainvälinen vertailu)

118 miljoonaa EU-kansalaista on köyhyys- tai syrjäytymisriskissä

23,5 prosenttia Euroopan unionin 28 jäsenmaan kansalaisista eli köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla vuonna 2015. Suomessa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 16,6 prosenttia kotitalousväestöstä, noin 896 000 henkilöä. Tiedot ilmenevät EU:n tulo- ja elinolotilastosta, jossa Suomen tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tulonjakotilaston aineistoon.

Köyhyys- tai syrjäytymisuhan (AROE) alla elävien henkilöiden osuus EU-maissa ja eräissä muissa Euroopan maissa vuonna 2015

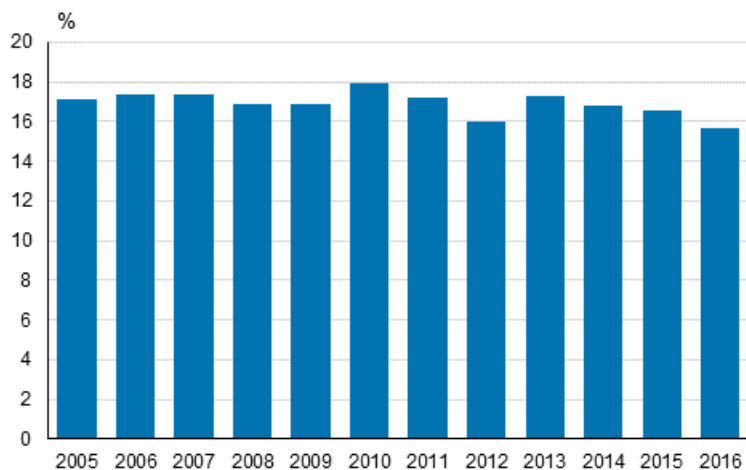

Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC 2016, tulojen viitevuosi 2015, paitsi Yhdistynyt kuningaskunta 2016). Tiedot esitetään tulonsaantivuoden mukaan, mutta Eurostatin sivuilta ne löytyvät tiedonkeruuvuoden mukaan (tulonsaantivuosi + 1). Tiedot poimittu 25.4.2018.

Köyhyys- tai syrjäytymisriski oli Euroopassa suurin Makedoniassa, Bulgariassa, Romaniassa ja Serbiassa, pienin Islannissa. Suomen osuus on neljänneksi matalin. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevia ovat pienituloiset, vakavaa aineellista puutetta kokevat tai vajaatyöllisessä taloudessa asuvat henkilöt. Valtaosassa maita pienituloisuus on näistä yleisintä. Pienituloisiin kotitalouksiin kuului 17,3 prosenttia EU:n jäsenmaiden väestöstä vuonna 2015.

Suomen osalta köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevista on saatavilla tietoja jo vuodelta 2016. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 15,7 prosenttia väestöstä eli 849 000 henkilöä vuonna 2016. Osuus on pienin 11-vuotisella vertailujaksolla. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien osuus on vaihdellut Suomessa 15,7 ja 17,9 prosentin välillä vuosina 2005–2016. Suomen köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla elävien osuudesta suuri osa selittyy pienituloisuudella: noin kolme neljästä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevasta on pienituloisia.

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus Suomessa vuosina 2005–2016

Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC). Tiedot esitetään tulonsaantivuoden mukaan, mutta Eurostatin sivuilta ne löytyvät tiedonkeruuvuoden mukaan (tulonsaantivuosi + 1).

Köyhyys- tai syrjäytymisriskiä mittaava niin sanottu AROPE-indikaattori (At Risk of Poverty or Social Exclusion) on osa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden seuranta. Sen tavoitteena on vähentää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien henkilöiden määrää EU:ssa 20 miljoonalla vuoteen 2020 mennessä verrattuna vuoteen 2008, jolloin köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 116 miljoonaa ihmistä. Vuoteen 2015 verrattuna tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi noin 22 miljoonan henkilön nostamista köyhyys- tai syrjäytymisriskistä. Suomen kansallinen tavoite on pienentää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien määrää noin 770 000:een, mikä on 150 000 vähemmän kuin vuonna 2008. Vuoden 2016 tasoon (849 000) verrattuna tavoitteen saavuttaminen edellyttää siis vielä noin 80 000 henkilön nostamista pois köyhyys- tai syrjäytymisriskistä.

Pienituloisia ovat henkilöt, jotka asuvat kotitaloudessa, jonka tulot kulutusyksikköä kohti ovat alle 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta. Vajaatyöllisiä henkilöitä ovat kaikki ne alle 60-vuotiaat, joiden kotitalouden työpanos on tutkimusvuoden aikana alle 20 prosenttia kotitalouden mahdollisesta työpanoksesta. Mahdollinen työpanos tarkoittaa kotitalouden 18–59-vuotiaiden henkilöiden (pl. 18–24-vuotiaat epäitsenäiset nuoret) yhteenlaskettuja teoreettisia työkuukausia vuodessa. Vakavaa aineellista puutetta kokeviksi katsotaan ne henkilöt, joiden kotitaloudessa koetaan puutetta vähintään neljällä mittarilla yhdeksästä. Mittarit ovat maksuvaikeuksien kokeminen, vaikeudet selviytyä yllättävistä menoista tai että taloudella ei ole varaa puhelimeen, pesukoneeseen, televisioon, autoon, proteiinipitoiseen ateriaan joka toinen päivä, viikon lomaan vuodessa kodin ulkopuolella tai pitää kotiaan riittävän lämpimänä.

Sisällys

1. Köyhyys- tai syrjäytymisriski sekä kotitalouksien toimeentulo-ongelmat.....	4
1.1 Vajaa neljännes EU-kansalaisista on köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla.....	4
1.2 Kotitalouksien toimeentulo-ongelmat harvinaisempia Pohjoismaissa, yleisimpiä Kreikassa.....	8
2. Pienituloisuus Euroopan maissa.....	10
2.1 Pienituloisten osuus väestöstä on Suomessa Euroopan matalimpia.....	10
2.2 Lasten ja työssäkäyvien pienituloisuusasteet ovat Suomessa Euroopan matalimmat.....	10
3. Tuloerot Euroopan maissa	12
3.1 Euroopan suurimmat tuloerot Serbiassa ja Bulgariassa.....	12
3.2 Tulotaso ja tuloerot Euroopan maissa.....	13

Taulukot

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Tuloerot ja ostovoimakorjattu tulotaso Euroopan maissa vuonna 2015	15
Liitetaulukko 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden osuus ja lukumäärä yhteensä ja komponentteittain Euroopan maissa vuonna 2015.....	15

Kuviot

Kuvio 1. Köyhyys- tai syrjäytymisuhan (AROE) alla elävien henkilöiden osuus maan väestöstä vuonna 2015.....	5
Kuvio 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä riskin syvyyden mukaan vuonna 2015.....	6
Kuvio 3. Pienituloisten ja muiden köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä vuonna 2015.....	7
Kuvio 4. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä yhteensä sekä pienituloisten, vajaatyöllisten ja vakavaa aineellista puutetta kokevien osuus väestöstä Suomessa vuosina 2006–2016	7
Kuvio 5. Väestö kotitalouden kokeman toimeentulon mukaan vuonna 2015. Maat järjestetty vakavia toimeentulo-ongelmia kokeneiden osuuden mukaan.....	8
Kuvio 6. Väestö kotitalouden yllättävästä menosta selviämisen mukaan vuonna 2015.....	9
Kuvio 7. Pienituloisten osuus väestöstä Euroopan maissa vuonna 2015.....	10
Kuvio 8. Lasten ja 65 vuotta täyttäneiden pienituloisuusasteet Euroopassa vuonna 2015, maat on järjestetty lasten pienituloisuusasteen mukaan.....	11
Kuvio 9. Työssäkäyvien pienituloisuusaste Euroopan maissa vuonna 2015.....	11
Kuvio 10. Suhteelliset tuloerot Euroopan maissa vuonna 2015, Gini-kerroin (%), ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot).....	12
Kuvio 11. Tuloerojen kehitys Suomessa, muissa Pohjoismaissa ja Virossa 2006–2016, Gini-kerroin (%).....	13
Kuvio 12. Keskimääräinen ostovoimakorjattu tulotaso (mediaani) ja tuloerot (Gini-kerroin, %) Euroopan maissa 2015, ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot).....	14
Laatuseloste: tulonjakotilasto.....	17

1. Köyhyys- tai syrjäytymisriski sekä kotitalouksien toimeentulo-ongelmat

1.1 Vajaa neljännes EU-kansalaisista on köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla

118 miljoonaa Euroopan unionin maiden kansalaista eli köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla vuonna 2015. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien osuus väestöstä oli vertailumaista suurin Makedoniassa (ei EU-maa) ja Bulgariassa, yli 40 prosenttia. Osuudet ovat suuria myös Romaniassa (38,8 %), Serbiassa (38,7 %) ja Kreikassa (35,6 %) ja pienimmät Islannissa (12,2 %). Vuonna 2015, jota viimeisimmät kattavat kansainväliset vertailutiedot koskevat, Suomessa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä eli noin 896 000 henkilöä, mikä on 16,6 prosenttia koko väestöstä. Suomen osuus oli EU-maiden toiseksi pienin ja kaikista vertailussa mukana olevista maista neljänneksi pienin. (Kuvio 1.)

Vuonna 2016, jota koskevia tietoja on jo saatavilla Suomesta, köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 849 000 henkilöä eli 15,7 prosenttia väestöstä. Osuus on pienin 11-vuotisella vertailujaksolla. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrä oli Suomessa korkeimmillaan vuonna 2010, jolloin riskissä oli 949 000 henkilöä (17,9 prosenttia väestöstä). Köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä on kasvanut kaikista vertailumaista eniten talouskriisin koettelemassa Kreikassa, 27,6 prosentista 35,6 prosenttiin vuodesta 2008 vuoteen 2015. Henkilömäärä on tänä aikana kasvanut hieman yli 3 miljoonasta 3,8 miljoonaan.

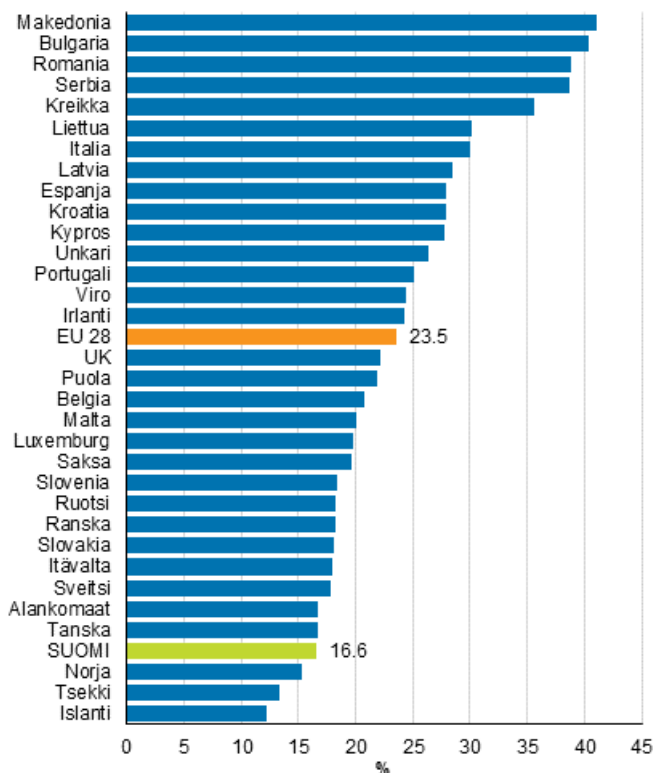
Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä eläväksi määrittyvät henkilöt, jotka kuuluvat pienituloiseen kotitalouteen¹⁾, kotitalouteen, jonka työpanos on vuoden aikana vähäinen²⁾ tai joiden kotitalous kärsii vakavaa aineellista puutetta³⁾. Vähintään yhdellä kolmesta mittarista huono-osaiseksi määrittyvä henkilö katsotaan köyhyys- tai syrjäytymisriskissä eläväksi. Köyhyys- tai syrjäytymisuhkaa mittaava niin sanottu AROPE-indikaattori (At Risk of Poverty or Social Exclusion) on osa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden seuranta. Strategian tavoitteena on vuoteen 2020 mennessä vähentää köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla elävien määrää 20 miljoonalla vuoteen 2008 verrattuna, jolloin uhan alla eläviä oli yhteensä 116 miljoonaa.

1) Pienituloisiksi katsotaan kaikki henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä kohden on alle 60 prosenttia kansallisesta keskitulosta.

2) Vähäisen työpanoksen kotitalouksia kutsutaan vajaatyöllisiksi kotitalouksiksi. Vajaatyöllisyys (low work intensity) kuvaa kotitalouden työikäisten jäsenien vuoden aikaisten työssäolokuukausien suhdetta samojen jäsenten teoreettiseen maksimikuukausimäärään. Työikäisiä jäseniä ovat 18–59-vuotiaat henkilöt, poislukien ne 18–24-vuotiaat, jotka eivät ole työllisiä ja ovat kotitaloudessa lapsen asemassa. Osa-aikatyöllisten työpanos muutetaan työtuntitietojen avulla kokoaikaista työtä vastaavaksi. Vajaatyöllisten kotitalouksien jäseniä ovat kaikki 0–59-vuotiaat henkilöt, joiden kotitalouden työpanos jää alle 20 prosenttiin teoreettisesta maksimista.

3) Vakavaa aineellista puutetta kokeviksi katsotaan ne henkilöt, joiden kotitaloudessa koetaan puutetta vähintään neljällä mittarilla yhdeksästä. Mittarit ovat: maksuvaikkeuksien kokeminen, vaikeudet selviytyä yllättävistä menoista tai että taloudella ei ole varaa puhelimeen, pesukoneeseen, televisioon, autoon, proteiinipitoiseen ateriaan joka toinen päivä, viikon lomaan vuodessa tai pitää kotiaan riittävän lämpimänä.

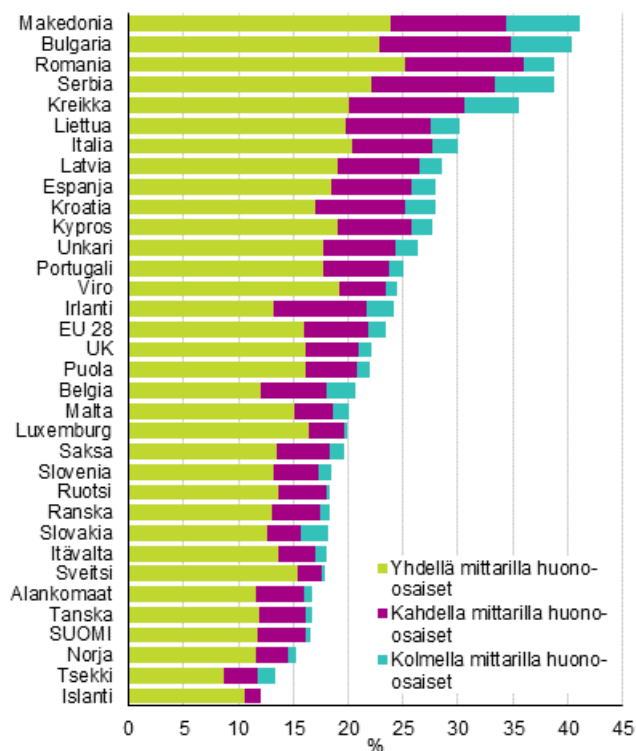
Kuvio 1. Köyhyys- tai syrjäytymisuhan (AROE) alla elävien henkilöiden osuus maan väestöstä vuonna 2015

Mitä suurempi köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä on, sitä useammin riskiä koetaan usealla ulottuvuudella yhtä aikaa. Kaikkein huono-osaisimpien eli kaikilla kolmella mittarilla riskissä olevien osuus väestöstä oli suurin Makedoniassa (6,7 %), Bulgariassa (5,5 %) ja Serbiassa (5,3 %). (Kuvio 2.)

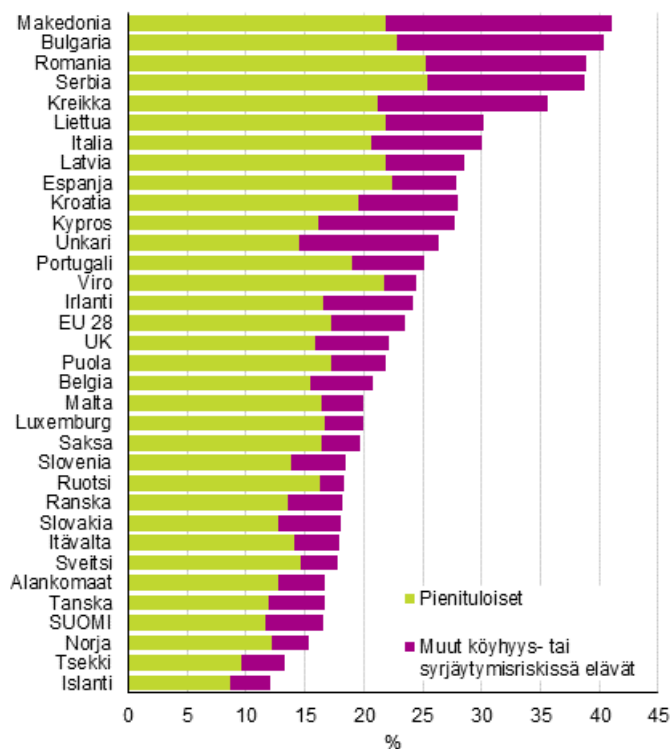
Suomalaisista köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla elävistä 68,5 prosenttia oli vuonna 2016 huono-osaisia vain yhdellä kolmesta mittarista (71 prosenttia vuonna 2015). Näistä 378 000 henkilöä oli pienituloisia (389 000 vuonna 2015), 159 000 henkilöä oli vajaatyöllisen kotitalouden jäseniä (190 000 vuonna 2015) ja 44 000 koki aineellista puutetta (55 000 vuonna 2015). 228 000 henkilöä oli sekä pienituloisen että vajaatyöllisen kotitalouden jäseniä (198 000 vuonna 2015). Vain 0,5 prosenttia koko väestöstä oli huono-osaisia kaikilla kolmella ulottuvuudella (0,5 prosenttia vuonna 2015).

Kuvio 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä riskin syvyyden mukaan vuonna 2015

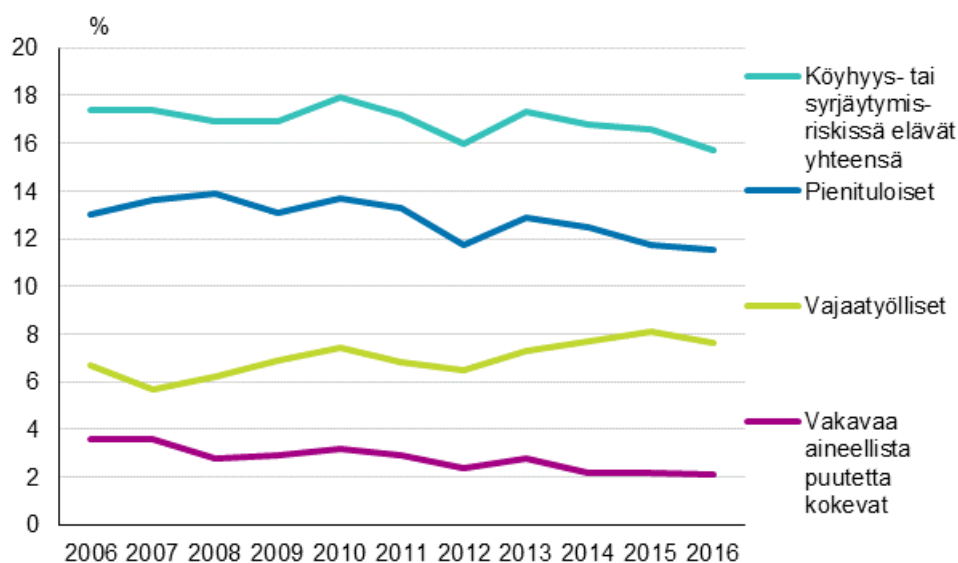
Suuren köyhyys- tai syrjäytymisriskin maissa iso osa riskistä selittyy muulla kuin suhteellisella pienituloisuudella, kun taas pienemmän riskin maissa suurin osa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävistä on pienituloisia. Esimerkiksi Makedoniassa 46 prosenttia ja Bulgariassa 43 prosenttia köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevista kokee aineellista puutetta ja/tai elää vajaatyöllisessä taloudessa, mutta ei ole pienituloisia. (Kuvio 3.) Ruotsissa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävistä vain 11,2 prosenttia ei ollut pienituloisia, Suomessa 30 prosenttia.

Kuvio 3. Pienituloisten ja muiden köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä vuonna 2015

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä on viime vuosina ollut Suomessa laskussa. Samanaikaisesti pienituloisten osuus on hieman laskenut ja vajaatyöllisten noussut, lukuunottamatta vuotta 2016 (kuvio 4). Vakavaa aineellista puutetta Suomessa kokee hieman yli kaksi prosenttia väestöstä.

Kuvio 4. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä yhteensä sekä pienituloisten, vajaatyöllisten ja vakavaa aineellista puutetta kokevien osuus väestöstä Suomessa vuosina 2006–2016

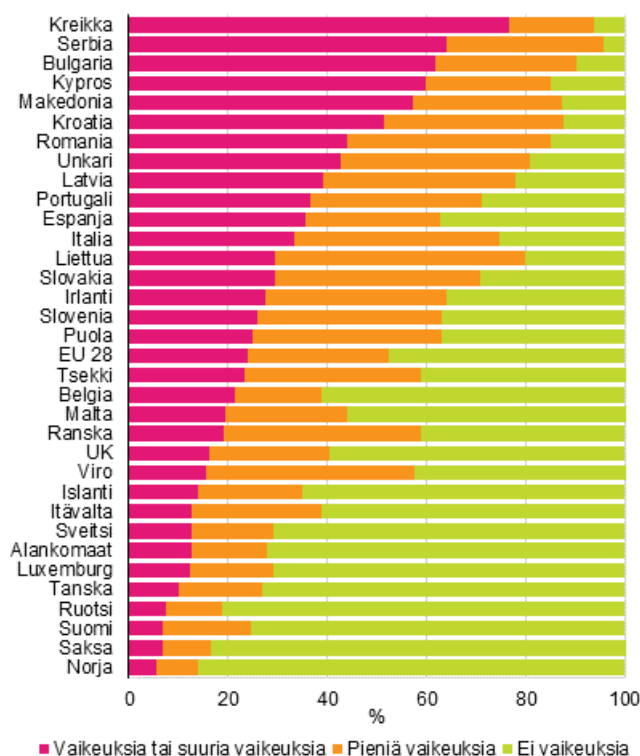
1.2 Kotitalouksien toimeentulo-ongelmat harvinaisempia Pohjoismaissa, yleisimpiä Kreikassa

Kotitaloudet kokevat useimmiten vakavia toimeentulo-ongelmia Kreikassa, missä 77 prosenttia kotitalouksista ilmoitti vaikeuksia tai suuria vaikeuksia rahojen riittävyyden suhteen vuonna 2015. Myös pienempiä vaikeuksia kokeneita oli 17 prosenttia. Vastaavasti Norjassa vakavia toimeentulo-ongelmia oli vain hieman yli 5 prosentilla kotitalouksista ja noin 86 prosenttia kotitalouksista koki toimeentulonsa helpoksi.

Myös Suomessa toimeentulo-ongelmat ovat muuhun Eurooppaan verrattuna harvinaisia: 76 prosentilla kotitalouksista ei ole ongelmia saada rahojaan riittämään menoihin ja vakavia toimeentulo-ongelmia on noin 7 prosentilla kotitalouksista, mikä on pienin osuus Norjan ja Saksan jälkeen. (Kuvio 5.)

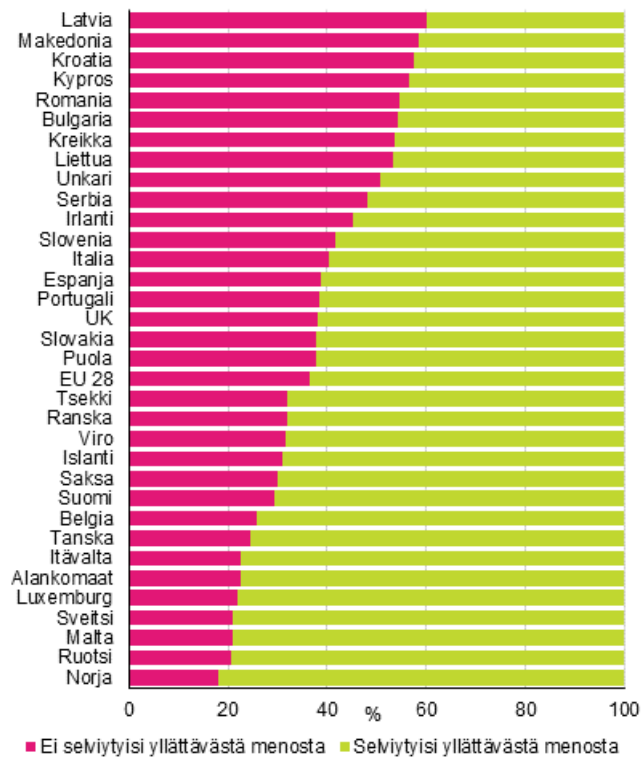
Toimeentulo-ongelmia mitataan kysymällä kotitalouksilta haastattelussa, miten ne saavat tulonsa riittämään tavanomaisiin menoihin. Vastausvaihtoehdot ovat suurin vaikeuksin, vaikeuksin, pienin vaikeuksin, melko helposti, helposti ja hyvin helposti.

Kuvio 5. Väestö kotitalouden kokeman toimeentulon mukaan vuonna 2015. Maat järjestetty vakavia toimeentulo-ongelmia kokeneiden osuuden mukaan.

Yhdeksässä maassa 33:sta vertailumaasta vähintään puolet kotitalouksista kertoo, että ne eivät selviäisi yllättävästä suurehkosta menosta ottamatta luottoa tai pyytämättä apua muualta. Norjassa noin 82 prosenttia kotitalouksista ilmoittaa selviävänsä suuresta menosta omin avuin, mutta Latviassa vain 40 prosenttia. Suomessa osuus on hieman alle 71 prosenttia. Yllättävä suuri meno tarkoittaa kunkin maan kuukausittaisen pienituloisuusrajan suuruista summaa yhden hengen taloudessa. Suomessa se oli noin 1 190 euroa vuonna 2015. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Väestö kotitalouden yllättävästä menosta selviämisen mukaan vuonna 2015

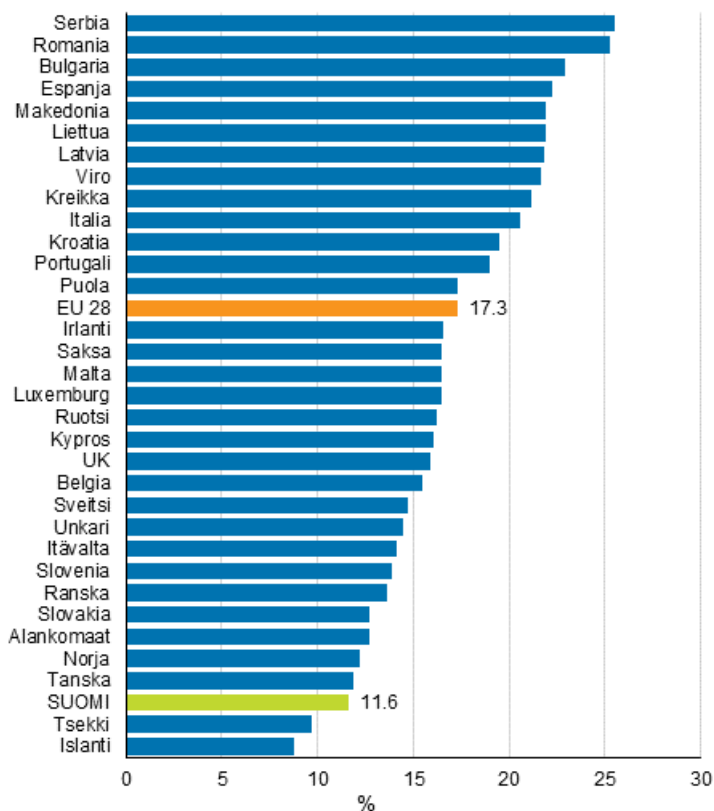

2. Pienituloisuus Euroopan maissa

2.1 Pienituloisten osuus väestöstä on Suomessa Euroopan matalimpia

Pienituloisissa kotitalouksissa asuvien osuus väestöstä oli Suomessa 11,6 prosenttia vuonna 2015¹⁾. Tuolloin 28 EU-maassa keskimäärin 17,3 prosenttia väestöstä oli pienituloisia. Suurin pienituloisten osuus Euroopan maissa oli Serbiassa, missä pienituloisiin kotitalouksiin kuului 25,5 prosenttia väestöstä. EU:n jäsenmaista vain Romaniassa on yhtä suuri osuus pienituloisia. Yli viidennes väestöstä oli pienituloisia myös Bulgariassa, Espanjassa, Liettussa, Makedoniassa, Latviassa, Virossa, Kreikassa ja Italiassa. Pienituloisten osuus väestöstä oli alle 10 prosenttia vain Islannissa (8,8 %) ja Tsekeissä (9,7 %). (Kuvio 7.) Pienituloisiksi katsotaan kaikki henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä kohden on alle 60 prosenttia kansallisesta keskitulosta. Pienituloisuuden euromääräinen raja siis vaihtelee maittain. Suomessa se oli noin 1 190 euroa kuukaudessa yhden hengen taloudessa vuonna 2015.

Kuvio 7. Pienituloisten osuus väestöstä Euroopan maissa vuonna 2015

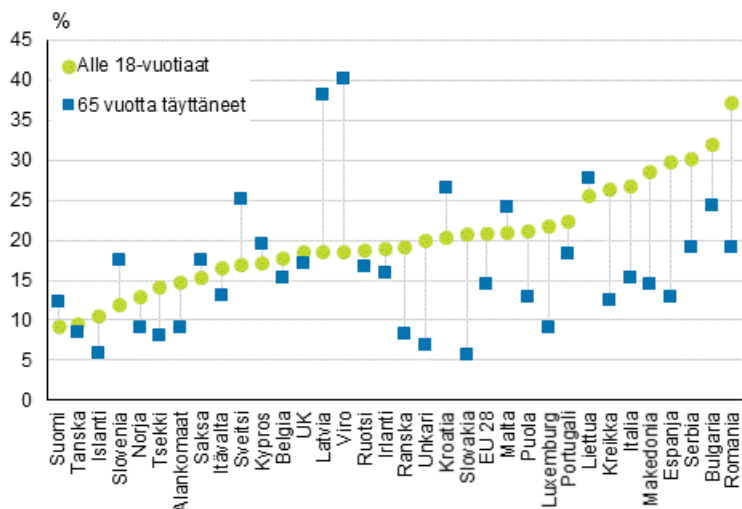

2.2 Lasten ja työssäkäyvien pienituloisuusasteet ovat Suomessa Euroopan matalimmat

Väestöryhmittäinen köyhyysriski ja pienituloisuuden rakenne vaihtelevat maittain. Alle 18-vuotiaiden pienituloisuusaste oli vuonna 2015 Suomessa kaikkien EU-maiden matalin, 9,3 prosenttia. Myös 65 vuotta täyttäneiden pienituloisuusaste on alle 28 EU-maan keskiarvon, 12,3 prosenttia. Lasten pienituloisuus on yleisintä Romaniassa, Bulgariassa, Serbiassa ja Espanjassa, ikääntyvien pienituloisuus taas on vertailumaista yleisintä Virossa, Latviassa ja Liettussa. (Kuvio 8.)

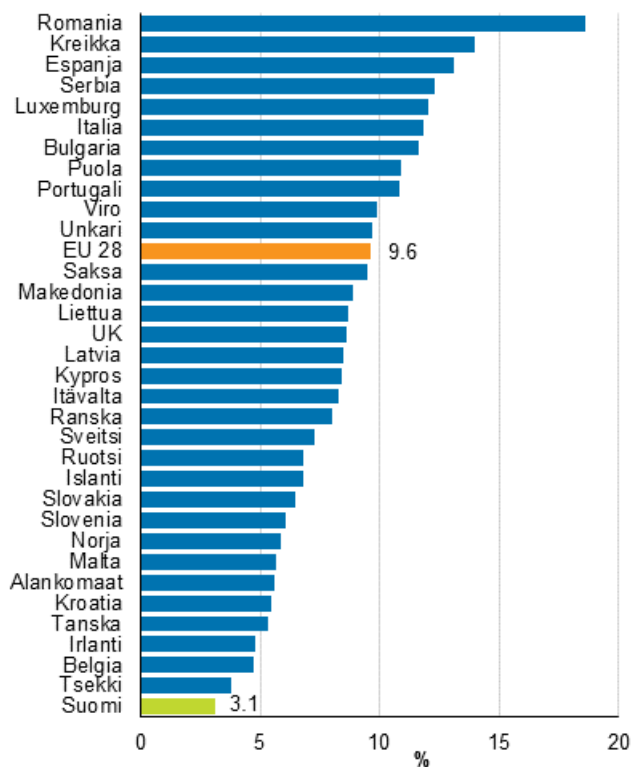
1) Suomen pienituloisuustietoja vuodelta 2016 on julkaistu tulonjakotilastossa 2.3.2018.

Kuvio 8. Lasten ja 65 vuotta täyttäneiden pienituloisuusasteet Euroopassa vuonna 2015, maat on järjestetty lasten pienituloisuusasteen mukaan

Työssäkäyvien 18–64-vuotiaiden henkilöiden pienituloisuus on Euroopan vähäisintä Suomessa (3,1 %) ja Tsekeissä (3,8 %). Vertailumaiden toisessa päässä on Romania, jossa työssäkäyvän köyhyysriski oli yli kuusinkertainen Suomeen verrattuna. 28 EU-maassa keskimäärin 9,6 prosenttia työssäkäyvistä on pienituloisia. (Kuvio 9.)

Kuvio 9. Työssäkäyvien pienituloisuusaste Euroopan maissa vuonna 2015

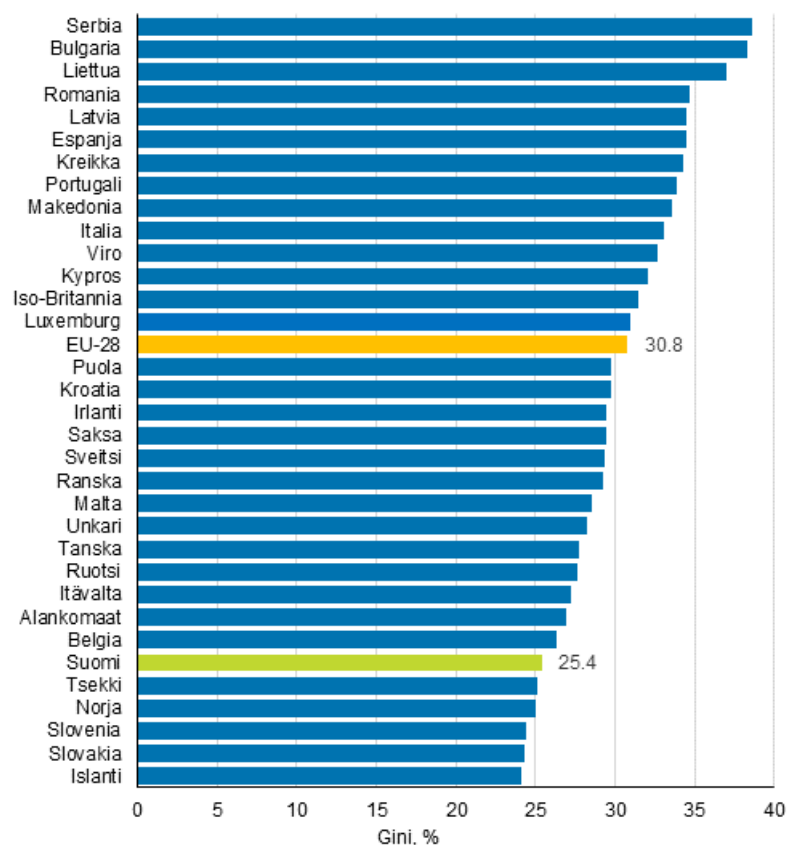
3. Tuloerot Euroopan maissa

Tuloerot ovat Suomessa edelleen Euroopan unionin keskitasoa pienemmät, vaikka ne kasvoivat kansainvälisesti verraten nopeasti erityisesti 1990-luvulla. Seuraavassa tarkastellaan tuloerojen nykytasoa Suomessa ja muissa Euroopan maissa¹⁾. Tuloeroja on kuvattu Gini-kertoimella. Mitä suurempi Gini-kerroin on, sitä suuremmat ovat tuloerot. Gini-kerroin saa arvon 0, jos kaikki saavat saman verran tuloja ja arvon 100, jos yksi tulonsaaja saa kaikki tulot.

3.1 Euroopan suurimmat tuloerot Serbiassa ja Bulgariassa

Pienimmät suhteelliset tuloerot Euroopassa ovat Islannissa ja Slovakiassa ja suurimmat Serbiassa ja Bulgariassa (kuvio 10). Suomessa tuloerot ovat EU:n keskitasoa pienemmät. EU-maiden Gini-kertoimien keskiarvo oli 30,8 vuonna 2015, kun Suomessa kerroin oli 25,4. Tiedot ovat vuodelta 2015, joka on tuorein vuosi, jolta kansainvälisiä vertailutietoja on saatavilla.

Kuvio 10. Suhteelliset tuloerot Euroopan maissa vuonna 2015, Gini-kerroin (%), ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)

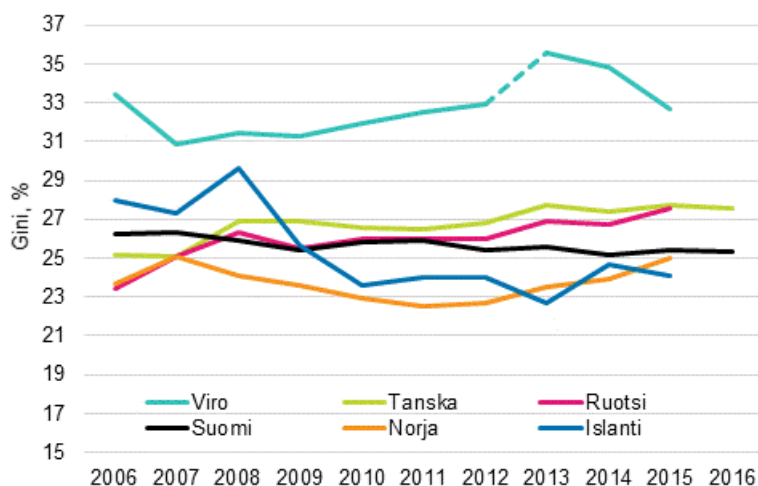

Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC 2016, tulojen viitevuosi 2015, UK ja Irlanti 2016).

Tuloerot kasvoivat Suomessa kansainvälisesti verraten hyvin nopeasti 1990-luvun lopussa, jonka jälkeen kehitys tasaantui. Tuloerot kasvoivat nopeasti myös Ruotsissa, mutta siellä kasvu on jatkunut. Molemmissa maissa tuloerojen lähtötaso oli alhainen, joten tuloerot Pohjoismaissa ovat edelleen pienemmät kuin useimmissa Euroopan maissa. Kuviossa 11 on kuvattu tuloerojen muutosta Suomessa, muissa Pohjoismaissa ja Virossa viimeisten kymmenen vuoden aikana Eurostatin tietojen pohjalta. Suomesta ja Tanskasta tuorein tieto on vuodelta 2016, muista maista vuodelta 2015.

1) Tuloilla tarkoitetaan nettotuloja eli verojen jälkeisiä rahatuloja, jotka koostuvat työ- ja omaisuustuloista (ilman myyntivoittoa) ja tulonsiirroista. Mukana tarkastelussa on koko väestö eli palkansaajien lisäksi eläkeläiset, työttömät ja muut väestöryhmät. Kooltaan ja rakenteeltaan erilaisten kotitalouksien tulot on saatettu yhteismitallisiksi jakamalla ne kulutusyksiköillä. Kulutusyksikköasteikko on Eurostatin käyttämä asteikko, jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut yli 13-vuotiaat painon 0,5 ja alle 14-vuotiaat painon 0,3.

Kuvio 11. Tuloerojen kehitys Suomessa, muissa Pohjoismaissa ja Virossa 2006–2016, Gini-kerroin (%)

Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC). Viron tiedoissa on aikasarjakatkos vuosien 2012 ja 2013 välillä.

Eurostatin lisäksi tilastotietoja tuloeroista ja niiden muutoksesta löytyy [OECD:n tulonjakotietokannasta](#). Suomesta sekä Eurostatin (2003–) että OECD:n (1987–) tiedot perustuvat samaan lähteeseen eli Tilastokeskuksen tulonjakotilastoon. OECD:n käyttämän erilaisen kulutusyksikköasteikon vuoksi Gini-kertoimen taso on OECD-tiedoissa hieman korkeampi. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa OECD:n tietolähde on eri kuin Eurostatin, mikä voi aiheuttaa eroa myös tuloerojen ajalliseen kehitykseen.

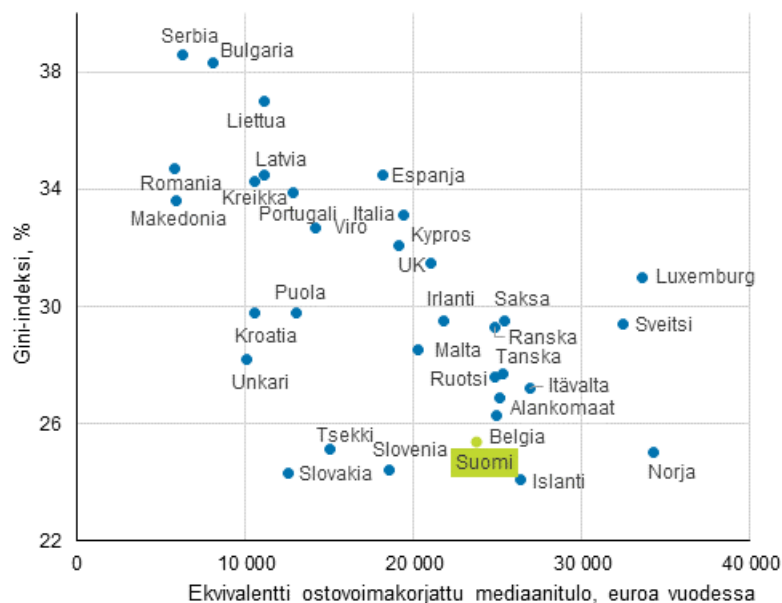
Tilastokeskus seuraa Suomen tuloerojen kehitystä ensisijaisesti koko väestön kattavasta täysin rekisteripohjaisesta [tulonjaon kokonaistilastosta](#) tässä käytetyn otosaineiston asemesta. Näin tekevät myös [Ruotsi](#), [Norja](#) ja Tanska. Kansallisten tilastojen tulokäsitteet eivät pääsääntöisesti ole kansainvälisesti vertailukelpoisia. Maiden välisissä vertailuissa on syytä käyttää joko OECD:n tai Eurostatin tietoja kansallisten lähteiden asemesta.

3.2 Tulotaso ja tuloerot Euroopan maissa

Gini-kerroin kuvaa maan sisäisiä suhteellisia tuloeroja, eikä siten huomioi maiden välisiä elintasoeroja. Kuviossa 12 on esitetty ostovoimakorjattu²⁾ mediaanitulo ja Gini-kertoimet Euroopan maissa vuonna 2015. Suomi asettuu ryhmään, jossa on tulotaso on keskivertoa ja tuloerot verraten kapeat (ostovoimakorjattu mediaanitulo 20 000–25 000 euroa vuodessa, Gini-kerroin alle 26).

2) Ostovoimakorjauksella huomioidaan maiden väliset hintaerot. Yksityisen kulutuksen hintataso oli lähtöaineistossa Suomessa noin viidenneksen korkeampi kuin EU:n keskiarvo. Eurostatin tietokannassa ostovoimakorjauksen perusta on EU:n yksityisen kulutuksen hintataso (EU-28=100). Tässä julkaisussa ostovoimakorjatut tiedot on skaalattu suhteessa Suomen hintatasoon (Suomi=100) eli ”Suomen euroiksi”.

Kuvio 12. Keskimääräinen ostovoimakorjattu tulotaso (mediaani) ja tuloerot (Gini-kerroin, %) Euroopan maissa 2015, ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)

Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC 2016, tulojen viitevuosi 2015, UK ja Irlanti 2016). Kuvio perustuu tämän julkaisun liitetaulukon 1 tietoihin.

Tulotaso on matalin Itä- ja Etelä-Euroopassa, joissa usein myös suhteelliset tuloerot ovat suuret. Poikkeuksia ovat Tšekki, Slovakia ja Slovenia, joissa tuloerot ovat verraten kapeat. Sveitsi, Luxemburg ja Norja erottuvat hyvin korkean tulotason maina, joista Norjassa on Eurostatin tietojen mukaan selvästi pienimmät suhteelliset tuloerot.

Kansainvälisissä vertailuissa pieniä maiden välisiä eroja ei ole syytä korostaa. EU:n tulo- ja elinolotilaston tiedot perustuvat otostutkimuksiin, joten tiedot sisältävät otantaan liittyvää epävarmuutta. Lisäksi vertailukelpoisuutta heikentää se, että tietyissä maissa tulotiedot perustuvat pitkälti rekisteritietoihin (vuonna 2015 Pohjoismaat, Alankomaat, Slovenia, Ranska, Sveitsi; suurelta osin myös Itävalta ja Espanja) ja muissa kokonaan tai suurelta osin haastattelutietoihin. Tulot eivät myöskään sisällä yhteiskunnan rahoittamien julkisten palvelujen arvoa, joiden arvo suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin on suuri mm. Pohjoismaissa.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Tuloerot ja ostovoimakorjattu tulotaso Euroopan maissa vuonna 2015

Maa	Indikaattori								
	Gini (%)	Pienituloisin 10 % (S10), tulo-osuus, %	Pienituloisin 40 % (S40), tulo-osuus, %	Suurituloisin 10 % (S90), tulo-osuus, %	S90/S10 -suhde	Palma-suhde (S90/S40 -suhde)	Mediaanitulo, euroa	Pienituloisin 10 %, yläraja, euroa	Suurituloisin 10 %, alaraja, euroa
Islanti	24,1	4,3	25,3	21,2	4,9	0,84	26 306	16 164	43 658
Slovakia	24,3	3,3	24,4	19,9	6,0	0,82	12 572	6 877	20 303
Slovenia	24,4	3,8	24,3	20,1	5,3	0,83	18 546	9 949	30 183
Norja	25,0	3,5	24,5	21,0	6,0	0,86	34 239	19 170	55 927
Tseki	25,1	4,1	24,6	21,6	5,3	0,88	14 973	9 065	25 744
Suomi	25,4	4,1	24,1	21,5	5,2	0,89	23 650	13 712	41 052
Belgia	26,3	3,7	23,1	20,7	5,6	0,90	24 911	12 989	42 680
Alankomaat	26,9	3,6	23,3	22,1	6,1	0,95	25 119	14 184	43 695
Itävalta	27,2	3,3	23,0	22,0	6,7	0,96	26 950	14 539	46 171
Ruotsi	27,6	3,1	22,6	21,8	7,0	0,96	24 775	12 568	41 741
Tanska	27,7	3,3	23,3	23,2	7,0	1,00	25 270	14 350	41 916
Unkari	28,2	3,3	22,6	22,6	6,8	1,00	10 035	5 383	18 241
Malta	28,5	3,7	22,2	22,8	6,2	1,03	20 251	10 773	37 863
Ranska	29,3	3,6	22,6	24,7	6,9	1,09	24 827	13 623	45 083
Sveitsi	29,4	3,4	22,1	23,9	7,0	1,08	32 410	17 035	59 550
Saksa	29,5	3,1	21,8	23,3	7,5	1,07	25 378	12 822	46 196
Irlanti	29,5	3,5	21,7	23,5	6,7	1,08	21 726	11 163	40 213
Kroatia	29,8	2,7	20,8	22,1	8,2	1,06	10 564	4 653	19 706
Puola	29,8	3,0	21,4	22,9	7,6	1,07	12 982	6 258	24 595
EU-28	30,8	2,8	20,9	23,8	8,5	1,14
Luxemburg	31,0	2,9	20,8	24,1	8,3	1,16	33 587	16 591	66 351
UK	31,5	2,6	20,6	24,3	9,3	1,18	20 964	10 547	41 428
Kypros	32,1	3,4	20,6	25,8	7,6	1,25	19 126	9 961	38 360
Viro	32,7	2,7	19,3	23,7	8,8	1,23	14 190	6 578	30 696
Italia	33,1	1,8	19,1	24,4	13,6	1,28	19 422	7 844	37 435
Makedonia	33,6	1,8	18,5	23,7	13,2	1,28	5 863	2 041	11 977
Portugali	33,9	2,6	19,5	25,9	10,0	1,33	12 819	5 781	27 407
Kreikka	34,3	2,0	18,7	25,1	12,6	1,34	10 563	4 178	21 203
Espanja	34,5	2,0	18,4	24,9	12,5	1,35	18 157	7 031	37 740
Latvia	34,5	2,3	18,5	25,6	11,1	1,38	11 076	4 873	23 113
Romania	34,7	1,8	17,6	24,1	13,4	1,37	5 736	1 937	11 423
Liettua	37,0	2,0	17,5	27,7	13,9	1,58	11 102	4 629	25 368
Bulgaria	38,3	1,8	17,1	28,9	16,1	1,69	8 069	3 091	17 714
Serbia	38,6	0,9	16,1	27,4	30,4	1,70	6 290	1 916	13 121

1) Lähde: EU:n tulo- ja elinolotutkimus 2016. Tulotiedot ovat vuodelta 2015 (UK 2016). Eurostatin sivuilla tiedot esitetään tiedonkeruuvuoden 2016 alla. Maat on järjestetty Gini-indeksin mukaan. Euromääräiset tiedot on ostovoimakorjattu (Suomen hintataso= 1). Tulokäsitelä käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot) vuodessa, henkilöpainotus. Eri kokoisille kotitalouksille tulorajat on kerrottava kotitalouksien kulutusyksiköiden lukumäärällä (muunnettu OECD-asteikko). S90/S10 on suuri- ja pienituloisimman kymmenesosan keskiarvotulojen/tulo-osuuksien suhde. EU-maiden (EU-28) tiedot ovat maiden väestöosuksilla painotettuja keskiarvoja.

Liitetaulukko 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden osuus ja lukumäärä yhteensä ja komponenteittain Euroopan maissa vuonna 2015

	AROEPE, %	Pienituloisuus, %	Vajaatyöllisyys, %	Vakava aineellinen puute, %	AROEPE, 1 000	Pienituloisuus, 1 000	Vajaatyöllisyys, 1 000	Vakava aineellinen puute, 1 000
Islanti	12,2	8,7	3,4	1,9	40	28	11	6
Tsekki	13,3	9,7	5,0	4,8	1 375	1 001	515	497
Norja	15,3	12,2	5,7	2,0	791	629	294	103
Suomi	16,6	11,6	8,1	2,2	896	630	439	120
Alankomaat	16,7	12,7	7,2	2,6	2 797	2 132	1 210	435
Tanska	16,7	11,9	7,7	2,6	948	675	434	147
Sveitsi	17,8	14,7	4,3	1,5	1 460	1 204	350	123
Itävalta	18,0	14,1	6,1	3,0	1 542	1 208	528	257
Slovakia	18,1	12,7	5,1	8,2	950	668	268	432
Ranska	18,2	13,6	6,2	4,4	11 463	8 562	3 886	2 775
Ruotsi	18,3	16,2	6,2	0,8	1 799	1 598	611	80
Slovenia	18,4	13,8	5,7	5,4	371	280	114	108
Saksa	19,7	16,5	7,0	3,7	16 035	13 418	5 689	3 015
Luxemburg	19,8	16,6	5,4	1,6	114	95	31	9
Malta	20,1	16,5	5,4	4,4	85	70	23	19
Belgia	20,7	15,5	11,0	5,5	2 335	1 745	1 243	623
Puola	21,9	17,3	4,9	6,7	8 221	6 481	1 845	2 507
UK	22,2	15,9	8,6	5,2	14 359	10 268	5 535	3 353
EU 28	23,5	17,3	7,8	7,5	118 036	86 904	39 133	37 799
Irlanti	24,2	16,6	14,6	6,5	1 135	779	683	305
Viro	24,4	21,7	4,4	4,7	318	283	57	61
Portugali	25,1	19,0	6,6	8,4	2 595	1 960	687	865
Unkari	26,3	14,5	6,1	16,2	2 541	1 398	588	1 567
Kypros	27,7	16,1	8,5	13,6	234	136	72	115
Espanja	27,9	22,3	11,3	5,8	12 827	10 269	5 188	2 659
Kroatia	27,9	19,5	9,6	12,5	1 159	810	400	518
Latvia	28,5	21,8	5,3	12,8	554	424	103	248
Italia	30,0	20,6	9,2	12,1	18 137	12 481	5 584	7 312
Liettua	30,1	21,9	7,6	13,5	871	632	221	391
Kreikka	35,6	21,2	12,5	22,4	3 789	2 256	1 330	2 388
Serbia	38,7	25,5	15,7	19,5	2 724	1 791	1 104	1 374
Romania	38,8	25,3	6,2	23,8	7 694	5 006	1 230	4 707
Bulgaria	40,4	22,9	8,6	31,9	2 890	1 639	617	2 285
Makedonia	41,1	21,8	13,1	30,0	852	453	272	622

Laatuseloste: tulonjakotilasto

1. Tilastotietojen relevanssi

Tulonjakotilasto on vuosittain laadittava otospohjainen tilasto, joka kuvaa kotitalouksien ja ammatissa toimivien henkilöiden tulojen määrää ja muutosta, tulojen rakennetta sekä niiden jakautumista Suomessa. Kotitalouksien tulokehitystä seurataan pitkinä aikasarjoina. Tulonjakotilaston aikasarjatiedot muodostetaan takautuvasti vertailukelpoisiksi. Ensimmäinen varsinainen tulonjakotilasto laadittiin vuonna 1977.

Tulonjakotilaston tietosisältö perustuu kansainvälisiin tulonjakotilaston suosituksiin¹⁾. Tietoina ovat kotitalouksien bruttotulot eli palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot, sekä maksetut tulonsiirrot. Näiden tulokomponenttien perusteella muodostuu käytettävissä olevat rahatulot, joka on tulonjakotilaston ensisijainen tulokäsite vuodesta 2011 lähtien. Tietosisältö vastaa EU:n tulo- ja elinolutilastossa (EU-SILC) sekä OECD:n tulonjakotietokannassa käytettäviä tulokäsitteitä (ks. 6 Tilastojen vertailukelpoisuus).

Tilastokeskus julkaisee tietoja kotitalouksien toimeentulosta, tuloeroista ja pienituloisuudesta väestöryhmittäin tulonjakotilaston internet-sivuilla. Tietoja tilastoidaan muun muassa kotitalouksien tulotason, sosioekonomisen aseman, elinvaiheen ja iän mukaan.

Tulonjakotilastossa on myös tietoa veloista, asumisesta, asumismenoista, muista kotitalouksien toimeentuloon vaikuttavista tekijöistä ja toimeentulon riittävytydestä. Tilastokeskus ja Euroopan yhteisön tilastovirasto EUROSTAT julkaisevat tietoja eri yhteyksissä säännöllisesti verkkosivuillaan.

Tulonjakotilastossa perusaineistosta laaditaan vuosittain palveluaineisto, jota luovutetaan tutkimustarkoituksiin. Tulonjaon palveluaineistoa käytetään julkishallinnossa, yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tulonjaon ja sosiaaliturvaetuksien tutkimukseen ja kehittämiseen. Palveluaineiston tutkimuskäytön erityisenä muotona on mikrosimulointi. Tulonjakotilaston palveluaineiston lisäksi sen perusaineistosta laaditaan erillisestä pyynnöstä erityisselvityksiä ja toimeksiantoja.

Tulonjakotilaston aineisto on yleisesti käytetty tutkimusaineisto kansainvälisessä vertailevassa tutkimuksessa. Tulonjakotilaston tietojen keruun yhteydessä kerätään tietoja Eurostatin EU:n tulo- ja elinolutilastoa EU-SILCiä varten (EU:n parlamentin ja neuvoston asetus 1177/2003). Tämän aineiston tutkimuskäyttö on Eurostatin kautta vilkasta. Tulonjakotilaston aineistoa toimitetaan määrävuosin Luxemburg Income Study'n (LIS) kansainväliseen tietokantaan, joka on maailmanlaajuisessa tutkimuskäytössä. Aineistoa toimitetaan säännöllisesti myös OECD:lle ja kansainväliseen EUROMOD-mikrosimulointitutkimukseen.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu vuosittain kerättävään otosaineistoon. Perustiedot kerätään yhdistämällä kotitalouksilta haastattelemalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastattelemalla.

Haastattelut

Haastatteluista vastaa Tilastokeskuksen Tiedonhankinta-yksikkö. Haastattelut tehdään tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla valtaosin puhelinhaastatteluina. Kielenä käytetään haastateltavan valinnan mukaan joko suomea, ruotsia tai englantia (tilastovuodesta 2014 lähtien). Haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 35 minuuttia vuoden 2016 tutkimuksessa.

Rekisterit

Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Tulonjakotilaston rekisterilähteitä ovat:

1) OECD (2013) OECD Framework for Statistics on the Distribution of Household Income, Consumption and Wealth. OECD Publishing; UNECE (2011) Canberra Group Handbook on Household Income Statistics, Second Edition 2011.

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskeva tietokanta
- Verohallituksen verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, elatustukirekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulotukirekisteri
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Koulutusrahaston tiedostot
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen maatilarekisteri
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri
- Finanssivalvonnan (FIVA) tiedot (ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat)

Perusjoukko

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa tilastovuoden lopussa (31.12.2016) vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät

- osoitteettomat
- laitospöytä (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat)
- pysyvästi ulkomailla asuvat, ja myös yli vuoden tilapäisesti ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei viitevuonna kuulunut kyseiseen kotitalouteen
- turvapaikanhakijat ja tilapäisesti Suomessa asuvat.

Varusmiehet luetaan tilaston perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritellään haastattelun perusteella tilastovuoden lopun tilanteen mukaan.

Otanta-asetelma

Tulonjakotilasto perustuu kiertävään paneeliotokseen. Kotitalous osallistuu tutkimukseen neljänä peräkkäisenä vuotena, eli tilastovuoden aineisto koostuu 1.–4. tutkimuskertaa otoksessa mukana olevista kotitalouksista (taulukko 2). Vuoteen 2008 saakka tulonjakotilaston otos sisälsi kaksi paneelia, eli otoksessa ensimmäistä ja toista tutkimuskertaa mukana olevat kotitaloudet. Siirryttäessä kahdesta neljään tutkimuskertaan pienennettiin lähtötosta siten, että ensimmäiselle tutkimuskerralle on valittu vuoden 2009 tilastosta alkaen 5 000 kotitaloutta aikaisemman 7 500:n sijaan.

Tulonjakotilaston otanta-asetelmana on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla systemaattisella otannalla 50 000 16 vuotta täyttäneitä kohdehenkilöä Tilastokeskuksen väestöä koskevasta tietokannasta²⁾ (tilastovuonna 2015 poikkeuksellisesti 100 000). Otokseen poimitujen kohdehenkilöiden asutokunnat muodostetaan yhdistämällä kohdehenkilön kanssa samassa asunnossa vakituisesti asuvat henkilöt asuinpaikkatunnuksen avulla. Toisessa vaiheessa master-otoksesta poimitaan ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos, 5 000 asutokuntakotitaloutta. Kotitalouden todennäköisyys sisältyä otokseen riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä. Ositteet muodostetaan tilastovuotta edeltävän vuoden verotietojen perusteella. Ositteiden muodostamisessa käytetään tietoja asutokuntakotitalouden valtionveronalaisista tuloista ja kotitalouden jäsenten sosioekonomisista ryhmistä³⁾. Verorekisterin tietojen perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Vuonna 2014 ositteiden määrä vähennettiin kahteentoista yhdistämällä verotietueettomat pienituloisten muut 1 ryhmään. Muutos ei vaikuta tietojen vertailukelpoisuuteen. Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Otoksen kiintiöintiä muutettiin vuodesta 2007 alkaen kasvattamalla pienituloisten ja eläkeläisten lukumäärää. Muutoksen taustalla oli tarve tehostaa pienituloisuusindikaattorien, esimerkiksi pienituloisuusasteen, estimointia.

2)

3) Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määritelty kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Ositeluokittelun muutos perustuu testeihin, joissa kotitalouteen perustuvan luokittelun todettiin olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan.

Tulonjakotilaston siirryttyä neljän paneelin kiertävään otokseen vuonna 2009 on 2.–4. tutkimuskerralle poimittu 16-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset vuosittain. Vuonna 2009 poimittiin lisäksi poikkeuksellisesti 17-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset tutkimuksen 3.–4. tutkimuskerralle ja 18-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotos 4. tutkimuskerralle. Tutkimuskerrasta riippuen lisäotokseen poimitut kohdehenkilöt osallistuvat tutkimukseen 1–3 tutkimuskertaa. Lisäotoksilla varmistetaan tilaston edustavuus kotitalousväestön ikäjakauman suhteen.

Painokertoimet

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi kotitalouden sisällymistodennäköisyyttä. Tämän jälkeen hyväksytyyn otoksen asetelmapainoille tehdään vastauskatokorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden kotitalouksien osuuden käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille. Vuoden 2016 aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- 16 vuotta täyttäneiden koulutusaste
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot)
- tulojaon kokonaistilaston pienituloisiin asuntokuntiin kuuluvien henkilöiden lukumäärä asuntoväestössä (rekisteripohjainen tulokäsité)

Kalibroitavista tiedoista pienituloisiin asuntokuntiin kuuluvien lukumäärä on otettu käyttöön tilastovuodesta 2015 ja koulutusaste tilastovuodesta 2016 alkaen. Koulutusjakauman kiinnittämisen seurauksena perusjoukon tasolle korotetusta aineistosta laskettava 16 vuotta täyttäneiden korkeakoulututkiminnon suorittaneiden lukumäärä pienenee noin 1 064 000 henkilöstä 952 000 henkilöön ja peruskoulun varassa tai vailla koulutustietoa olevien lukumäärä kasvaa 2 054 000 henkilöstä 2 165 000 henkilöön vuoden 2016 aineistossa. Kiinnityksellä on vaikutuksia ennen kaikkea ylempien toimihenkilötalouksien ja työntekijätalouksien sekä eläkkeellä olevien ylempien toimihenkilötalouksien ja työntekijätalouksien lukumääriin. Verrattuna aiemmalla kalibrointimallilla tuotettuihin painoihin ylempien toimihenkilötalouksien lukumäärä pienenee noin 20 000 ja työntekijätalouksien kasvaa vastaavan verran, ja eläkeläisissä siirtymä ylemmistä toimihenkilöistä työntekijöihin on noin 10 000 kotitaloutta.

Koulutustiedon huomioiminen vaikuttaa hieman myös joidenkin väestöryhmien mediaanituloihin ja vuosimuutoksiin verrattuna vuoteen 2015, mutta väestöryhmien väliset tulosuhteet eivät muutu. Kalibrointimallin muutos lisäsi Gini-kerrointa 0,1 prosenttiyksikköä vuonna 2016. Koko väestön pienituloisuusaste pienenee muutoksen seurauksena 0,2 prosenttiyksikköä vuosien 2015 ja 2016 välillä, kun aiemmalla kalibrointimallilla tuotettujen ennakkotietojen perusteella pienituloisuusaste pysyi ennallaan. Koulutus rakenne huomioiden pienituloisten henkilömäärässä vähennystä on noin 11 000 henkilöä verrattuna vuoteen 2015. Pieneneminen kohdentuu lapsia lukuun ottamatta kaikkiin ikäryhmiin. Kokonaisuutena muutokset tilaston keskeisiin tunnuslukuihin ovat verraten pieniä ja mahtuvat otokseen liittyvän satunnaisvaihtelun piiriin. Lisätietoja painotuksen muutoksista ja vaikutuksista tuloksiin saa tulonjakotilastosta.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Taulukossa 1 on esitetty tietoja vuoden 2016 tulonjakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain. Ositteessa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat on jaettu valtionveronalaisten tulojen mukaan neljään luokkaan (1=pienituloisin, 4=suurituloisin luokka).

Taulukko 1. Vuoden 2016 tulonjakotilaston I tutkimuskerran otoksen jakautuminen ositteittain

	Masterotoksen koko	Brutto-otos	Poimintasuhde, %	Hyväksytyt kotitalouksia	Kato	Ylipeitto
Osio						
Palkansaajat 1	10 553	820	7,7	443	366	11
Palkansaajat 2	8 416	650	7,7	372	275	3
Palkansaajat 3	7 011	567	8,0	339	222	6
Palkansaajat 4	3 529	500	14,1	307	185	8
Yrittäjät 1	1 705	400	23,4	209	182	9
Yrittäjät 2	760	301	39,6	189	111	1
Maanviljelijät 1	664	200	30,1	141	54	5
Maanviljelijät 2	565	183	32,3	128	54	1
Eläkeläiset 1	7 784	500	6,4	298	169	33
Eläkeläiset 2	5 373	402	7,4	290	100	12
Muut 1	3 138	346	11,0	146	188	12
Muut 2	457	131	28,6	83	47	1
Yhteensä	49 955	5 000	10,0	2 945	1 953	102

Koko otoksen koosta, vastanneista, kadosta ja ylipeitosta on esitetty tietoja taulukossa 2. Vuonna 2016 otoskoko oli yhteensä 13 396 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet, joiden kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen netto-otokseen jäi 13 188 taloutta.

Ensimmäistä kertaa tutkimukseen osallistuvilla vastauskato oli 39,9 prosenttia. Toista kertaa tutkimukseen osallistuvien kotitalouksien vastauskato oli 17,1 prosenttia, kolmatta kertaa osallistuvien 12,9 prosenttia ja neljättä kertaa osallistuvien 6,8 prosenttia. Toista tai useampaa kertaa tutkimuksessa mukana olevien kotitalouksien vastauskadot on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous on osallistunut tutkimukseen aikaisempina vuosina. Kadoksi jääneet kotitaloudet eivät ole mukana tutkimuksen seuraavilla haastattelukerroilla. Koko otoksessa (kaikki tutkimuskerrat) nettokato oli 22,6 prosenttia vuonna 2016. Vuoden 2016 tulonjakotilaston aineistoon hyväksytyjen kotitalouksien lukumäärä oli yhteensä 10 210 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 24 818 henkilöä.

Taulukko 2. Tulonjakotilaston 2016 otoskoko ja vastauskato

	Tutkimuskerta				
	Koko otos	1	2	3	4
Brutto-otos, kotitalouksia	13 396	5 000	3 169	2 794	2 433
Ylipeitto	208	102	39	38	29
Netto-otos	13 188	4 898	3 130	2 756	2 404
Kato	2 978	1 953	534	328	163
- Kieltäytyneitä	2 015	1 304	378	220	113
- Ei tavoitettu	745	529	106	74	36
- Muu syy	218	120	50	34	14
Hyväksytyt	10 210	2 945	2 596	2 428	2 241
Nettokato, %	22,6	39,9	17,1	11,9	6,8

Taulukossa 3 on tarkasteltu vastauskadon jakautumista ositteittain tutkimuksen ensimmäisellä tutkimuskerralla vuosina 2007–2016. Vastauskatoprosentit on laskettu painottamattomista luvuista otostasolla. Vuonna 2016 vastauskato kasvoi edellisvuodesta.

Vastauskadon (yksikkökato) ohella tulosten laatuun vaikuttaa yksittäisiin haastattelukysymyksiin liittyvä osittaiskato (eräkato). Korkotulotiedoissa (lähdeverolain alaiset korkotulot) on huomattavampaa osittaiskatoa. Korkotulotietojen puuttumista korjataan nk. hot deck -imputointimenetelmällä.

Taulukko 3. Nettokato (%) tulonjakotilaston I paneelissa vuosina 2007-2016

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Palkansaajat 1	27,7	32,2	35,3	32,7	38,6	40,1	37,8	42,6	41,8	45,2
Palkansaajat 2	23,9	26,8	31,4	27,2	35,3	28,9	36,7	36,0	40,1	42,5
Palkansaajat 3	23,8	26,8	27,3	26,9	28,6	29,0	33,5	32,8	37,1	39,6
Palkansaajat 4	23,1	30,3	28,4	23,5	32,8	27,1	37,9	34,1	32,3	37,6
Yrittäjät 1	26,2	28,5	30,7	31,2	34,1	35,8	41,6	36,7	35,7	46,5
Yrittäjät 2	28,4	30,1	26,8	31,0	28,9	30,2	31,3	37,4	36,1	37,0
Maanviljelijät 1	16,4	16,1	21,7	17,7	21,7	22,2	24,7	22,7	26,8	27,7
Maanviljelijät 2	15,0	13,9	13,3	15,8	23,5	16,1	26,2	19,7	19,4	29,7
Eläkeläiset 1	29,0	27,3	29,9	24,7	35,7	30,4	35,0	35,3	34,6	36,2
Eläkeläiset 2	16,7	20,6	19,7	21,4	24,0	25,6	26,5	22,4	22,6	25,6
Muut 1	39,4	41,4	45,6	38,3	49,8	48,3	48,8	52,8	50,4	56,3
Muut 2	27,1	28,0	32,0	31,8	33,8	34,6	40,2	36,8	37,6	36,2
Ei verotietuetta	69,6	66,7	56,8	71,7	71,7	71,4	65,1	.	.	.
Yhteensä	25,6	28,3	29,9	28,0	33,7	32,0	35,9	35,6	36,1	39,9

Tulonjakotilaston tuloslukuihin eli estimaatteihin sisältyy otannasta aiheutuvaa satunnaisvaihtelua. Tämän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan arvioida estimaatin keskivirheen avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otoskoko ja muuttujan arvojen vaihtelu otoksessa eli otosvarianssi. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, keskivirhe saattaa olla suuri ja tulokset ovat sen vuoksi epävarmoja.

Tilaston taulukoissa ei ole julkaistu tulotietoja, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 kotitaloutta tai tulonsaajakohtaisissa taulukoissa on vähemmän kuin 30 tulonsaajaa. Desiiliryhmien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa on lukumäärät merkitty sulkuihin, mikäli otoksessa on vähemmän kuin 10 kotitaloutta tai tulonsaajaa. Keskivirheen avulla voidaan tutkimuksen kullekin estimaatille laskea luottamusväli, jolla perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla.

Tulosten laatuun vaikuttavat kadon ja satunnaisvaihtelun lisäksi peittovirheet (kehikkoperusjoukko poikkeaa kohdeperusjoukosta) ja mittausvirheet (tulomuuttujan mitattu arvo poikkeaa sen oikeasta arvosta). Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä. Systemaattisia virheitä voidaan arvioida vertaamalla estimaatteja rekistereistä saataviin, koko väestöä koskeviin tietoihin sekä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Taulukko 4. Pienituloisuusasteen luottamusvälit ja keskivirhe vuosina 1987–2016

Vuosi	Pienituloisuusaste %	Alaraja	Yläraja	Keskivirhe
1987	9,6	9,0	10,2	0,31
1988	10,0	9,4	10,6	0,29
1989	10,9	10,3	11,4	0,28
1990	10,5	10,0	11,0	0,27
1991	9,8	9,3	10,3	0,27
1992	8,8	8,3	9,4	0,28
1993	7,2	6,7	7,8	0,30
1994	7,4	6,8	8,0	0,30
1995	7,6	7,0	8,3	0,31
1996	8,5	7,8	9,2	0,35
1997	8,5	7,8	9,1	0,34
1998	9,6	8,9	10,4	0,38
1999	9,5	8,8	10,2	0,37
2000	10,5	9,7	11,2	0,39
2001	11,6	10,8	12,4	0,41
2002	11,3	10,5	12,1	0,40
2003	11,1	10,4	11,9	0,37
2004	11,9	11,2	12,5	0,34
2005	12,7	11,9	13,4	0,37
2006	13,1	12,3	13,8	0,39
2007	13,8	13,0	14,6	0,40
2008	13,9	13,0	14,7	0,42
2009	13,2	12,4	14,0	0,40
2010	13,7	12,9	14,6	0,42
2011	13,2	12,5	14,0	0,39
2012	11,9	11,1	12,6	0,38
2013	12,8	12,1	13,6	0,40
2014	12,5	11,7	13,3	0,41
2015	11,7	10,9	12,5	0,40
2016	11,5	10,6	12,3	0,44

Taulukko 5. Menojen kattaminen tuloilla (%), luottamusvälit ja keskivirhe vuosina 2011–2016

Vuosi		Menojen kattaminen tuloilla %	Alaraja	Yläaraja	Keskivirhe
2011	suurin vaikeuksin	2,3	1,9	2,6	0,18
	vaikeuksin	4,8	4,2	5,3	0,29
	pienin vaikeuksin	15,9	15,0	16,8	0,46
	melko helposti	33,1	31,9	34,2	0,59
	helposti	26,7	25,7	27,8	0,53
	hyvin helposti	16,8	15,9	17,7	0,45
2012	suurin vaikeuksin	2,2	1,8	2,5	0,18
	vaikeuksin	4,7	4,2	5,2	0,26
	pienin vaikeuksin	16,9	16,0	17,8	0,48
	melko helposti	34,3	33,2	35,4	0,56
	helposti	26,1	25,1	27,1	0,51
	hyvin helposti	15,4	14,7	16,2	0,38
2013	suurin vaikeuksin	2,7	2,2	3,1	0,22
	vaikeuksin	4,7	4,1	5,2	0,28
	pienin vaikeuksin	18,0	17,1	19,0	0,49
	melko helposti	36,9	35,7	38,0	0,58
	helposti	23,6	22,6	24,6	0,50
	hyvin helposti	13,6	12,9	14,3	0,38
2014	suurin vaikeuksin	2,5	2,1	2,9	0,21
	vaikeuksin	4,4	3,9	5,0	0,27
	pienin vaikeuksin	17,3	16,4	18,3	0,48
	melko helposti	34,8	33,6	36,0	0,59
	helposti	25,1	24,1	26,2	0,52
	hyvin helposti	15,1	14,4	15,9	0,38
2015	suurin vaikeuksin	2,3	1,9	2,7	0,21
	vaikeuksin	4,6	4,0	5,2	0,28
	pienin vaikeuksin	17,5	16,5	18,4	0,50
	melko helposti	32,5	31,4	33,7	0,60
	helposti	25,6	24,6	26,7	0,53
	hyvin helposti	16,7	15,9	17,6	0,42
2016	suurin vaikeuksin	2,3	1,9	2,7	0,21
	vaikeuksin	4,3	3,8	4,9	0,28
	pienin vaikeuksin	18,1	17,1	19,1	0,52
	melko helposti	37,8	36,6	39,0	0,63
	helposti	23,4	22,4	24,5	0,52
	hyvin helposti	13,3	12,5	14,0	0,39

Taulukko 6. Kotitalouksien tulojen keskiarvot sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2016

Sosioekonominen asema	Kotitalouksia perusjoukossa, 1 000		Palkka- ja yrittäjätulot		Omaisuuksien tulot		Saadut tulonsiirrot		Maksetut tulonsiirrot		Käytettävissä olevat rahatulot	
	Keski-arvo	Keski- virhe, %	Keski- arvo	Keski- virhe, %	Keski- arvo	Keski- virhe, %	Keski- arvo	Keski- virhe, %	Keski- arvo	Keski- virhe, %	Keski- arvo	Keski- virhe, %
Kaikki kotitaloudet	2 677	0,6	32 907	1,0	3 047	5,7	15 352	1,0	13 025	1,0	38 281	0,7
Ylemmät toimihenkilöt	415	2,5	82 148	1,5	3 232	8,0	6 443	4,2	29 820	2,0	62 003	1,3
Alemmat toimihenkilöt	435	2,8	48 230	1,4	1 020	9,2	7 131	3,8	14 298	1,7	42 083	1,2
Työntekijät	421	2,9	46 241	1,5	688	11,1	7 019	3,7	13 094	1,9	40 854	1,2
Maatalousyrittäjät	32	7,1	50 899	5,0	8 453	41,4	9 160	7,8	15 362	6,4	53 150	7,3
Muut yrittäjät	147	4,1	58 048	3,0	18 145	12,2	8 430	5,3	21 883	4,1	62 741	3,5
Eläkeläiset	897	1,4	2 266	5,8	3 295	9,3	29 079	1,0	7 070	2,4	27 571	1,3
Työttömät	172	5,0	2 746	9,3	503	22,7	17 230	2,3	2 752	4,4	17 727	2,5
Muut	158	5,8	5 545	7,0	611	28,5	11 272	5,1	1 451	6,6	15 977	3,8

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tulonjakotilastoa tehdään vuosittain. Viimeisimmät tilastotuotannon tarvitsemista rekisteriaineistoista ovat käytettävissä noin 11 kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen. Ennakolliset tiedot valmistuvat noin 12 kuukautta tilastovuoden päättymisestä ja lopulliset tiedot julkaistaan noin 15 kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen. Samaan aikaan tiedot toimitetaan EU:n tilastovirastolle Eurostatille. Eurostat julkaisee Suomen tiedot osana EU:n tulo- ja elinolotilastoa noin vuoden viiveellä.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Tulonjakotilaston ennakkolliset ja lopulliset tiedot julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla SVT:n Tulot ja kulutus -sarjassa sähköisinä julkistuksina ja katsauksina, pdf-muodossa sekä StatFin-tietokantataulukoina. Tiedot löytyvät osoitteesta tilastokeskus.fi/til/tjt/index.html.

Mikäli on tarpeen saada verkkosivuilla julkaistuja tietoja tarkempia tilastoja, niitä voi tilata maksullisena toimeksiantona tilaston tekijöiltä sähköpostitse osoitteella toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi tai puhelimitse.

Tulonjakotilastossa perusaineistosta laaditaan vuosittain palveluaineisto, jota luovutetaan tutkimustarkoituksiin. Tulonjaon palveluaineistoa käytetään julkishallinnossa, yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tulonjaon ja sosiaaliturvaetuksien tutkimukseen ja kehittämiseen. Palveluaineiston tutkimuskäytön erityisenä muotona on mikrosimulointi. Tulonjakotilaston palveluaineiston lisäksi sen perusaineistosta laaditaan erillisestä pyynnöstä erityisselvityksiä ja toimeksiantoja. Kansalliset tutkimusaineistot ovat maksullisia ja edellyttävät käyttöluvan hakemista.

Tulonjakotilaston tietokannasta johdetut tiedot toimitetaan Eurostatille ja ne sisältyvät Eurostatin koostamaan tutkimusaineistoon (EU-SILC Users' Database). Lisätietoja tästä tutkimusaineistosta saa Eurostatin verkkosivuilta.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Asumiskustannuskäsite

Asumiskustannuskäsitteessä noudatetaan EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) määritelmää. Tietoa käytetään kotitalouksien asumiskustannusten ja tulojen perusteella johdettavien tietojen kansainväliseen, vertailevaan tilastointiin (ks. [Eurostat](http://eurostat)).

Tulokäsite

Tulonjakotilaston pääasiallisena tulokäsitteenä on EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) mukainen *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*. Käsitteet ovat määritelmällisesti samat lukuun ottamatta palkkatulojen luontaisuuksia. Ne luetaan tuloihin tulonjakotilastossa, mutta ei EU:n tulo- ja elinolotilastossa. OECD:n tulonjakotietokannassa käytetty tulokäsite on sama kuin tulonjakotilastossa eli *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*.

Käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot) on kansainvälisesti vertailukelpoinen tulokäsite, joka ei sisällä veronalaisia luovutusvoittoja (myyntivoittoja) eikä niistä maksettuja veroja. Sen mukaiset tulot on päivitetty takautuvasti tilaston aikasarjatietoihin vuodesta 1987 lähtien.

Tulonjakotilastoinnissa aiemmin ensisijaisena tulokäsitteenä käytetty laajempi *käytettävissä olevat tulot* on säilytetty edelleen tilastoinnissa ja tietokantataulukoissa. Se sisältää laskennallisen asuntotulon sekä myyntivoitot ja niistä maksetut verot. *Käytettävissä olevat rahatulot (ml. myyntivoitot)* vastaa aiemmin käytettyä rahatulokäsitettä. Se sisältää myyntivoitot ja niistä maksetut verot, mutta ei laskennallisia tuloeria. Myös tämä tulokäsite on säilytetty tilastoinnissa ja osassa tietokantataulukoita.

Vaihtoehtoiset tulokäsitteet ovat saatavissa perusaineistosta tilastointi- ja tutkimuskäyttöön ja niitä raportoidaan osassa tulonjakotilaston julkaisuja. Ne eivät kuitenkaan sovellu kansainvälisiin vertailuihin.

Tulonjakotilaston julkistuksissa esitettävät tiedot pohjautuvat vuosittain päivitettäviin aikasarjoihin, joissa on pyritty huomioimaan tulonjakotilaston tulotiedoissa tapahtuneet muutokset. Tulonjakotilaston aikasarjan vertailukelpoisuus on hyvä vuosille 1993–2016, ja päätuloerien kohdalla kohtuullisen hyvä vuodesta 1993 taaksepäin varhempiin tilastovuosiin. Vuoden 2014 tulonjakotilastoon tehty metsätulojen muodostusmenetelmän muutos vaikuttaa etenkin maatalousyrittäjätalouksien tuloihin, joten tässä ryhmässä tulotiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään vuosien 2013 ja 2014 välillä.

Tulotiedoissa on tapahtunut aiempina vuosina seuraavia muutoksia, joilla on vaikutusta tietojen vertailukelpoisuuteen. Nämä ovat seuraavat:

- Metsätulojen laskentatavan uudistus vuonna 2014. Aikaisemmin metsänmyyntitulot pohjautuivat verottajan vuosi-ilmoitustietoihin. Metsänmyyntituloihin kohdistuvat kustannukset johdettiin mekaanisella laskentamenetelmällä. Vuoden 2014 tilastossa metsänmyyntitulot pohjautuivat muiden yrittäjätulojen tapaan lopullisen verotuksen tietoihin, jossa verottajan hyväksymät metsänmyyntituloihin kohdistuvat kustannukset ovat selvästi suuremmat kuin mitä tilastossa aikaisemmin laskettiin. Laskentamenetelmän vaikutuksista on kerrottu enemmän väestöryhmittäisiä tuloeroja käsitelleessä Tulonjakotilasto 2014 -julkistuksessa.
- Kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot eroaa tulonjakotilastossa vuonna 2010 ja sitä edeltävinä tilastovuosina olleesta käytettävissä olevien rahatulojen käsitteestä siten, että tietoon ei lueta veronalaisia luovutusvoittoja. Tietoon luetaan sitä vastoin toiselle kotitaloudelle maksetut säännöllisluonteiset ja velvoittavat tulonsiirrot laajemmin kuin aikaisemmin (elatusapu).
- Laskennallinen asuntotulo omistusasunnosta tuotetaan edelleen erillisenä tulokomponenttina ja se luetaan edelleen kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin (mutta ei rahatuloihin). Vuonna 2006 tilastossa uudistettiin asuntotulon laskentatapa ottamalla huomioon toisaalta yhtenäiset käytännöt muiden Tilastokeskuksen tilastojen (erityisesti kulutustutkimus ja kansantalouden tilinpito) kanssa ja toisaalta EU:n tulo- ja elinolotilastoa (EU-SILC) koskevan asetuksen vaatimukset. Merkittävimmät muutokset liittyvät otoskotitalouksille ositemenetelmällä laskettujen bruttovuokrien ositteiden tarkentumiseen ja omistusasuntojen poistojen käsittelyyn. Ositteissa tilastollisen kuntaryhmitymisen mukainen bruttovuokra on korvattu kunnittaisella ja suurimmissa kunnissa osa-alueittaisella tiedolla (vuodesta 2012 alkaen osa-alueen mukainen bruttovuokra on ollut käytössä useammalla suurkunnalla kuin aikaisemmin). Ositekohtaiset bruttovuokra-arvot perustuvat edelleen Tilastokeskuksen vuokratilaston vapaarahoitteisten asuntojen vanhojen ja uusien vuokrasuhteiden keskimääräisiin vuokriin, mutta havaintomääriltään pienten ositteiden vuokra-arvoja on korjattu vanhojen asunto-osakeyhtiömuotoisten asuntojen myyntihinnoilla. Asuntotulosta ei enää omakotiasujilla vähennetä poistoja. (Ks. Tulonjakotilasto, käsitteet ja määritelmät, asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra.) Uudistetulla menetelmällä laskettu asuntotulo on viety takautuvasti aikasarjatietoihin vuodesta 1993 lähtien, joten tulokäsitteet ovat tältä osin vertailukelpoisia kun tietolähteenä käytetään tulonjakotilaston aikasarja-aineistoa.
- Kotitalouksien välisiin saatuihin tulonsiirtoihin ei vuoden 2006 tulonjakotilastosta lähtien ole laskettu enää kotitalouden saamia raha- tai muita lahjoja. Syynä on yhtenäisyys EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) tulokäsitteen kanssa. Uusi laskentatapa vähentää kotitalouksien keskimääräisiä käytettävissä olevia tuloja noin 150 euroa kotitaloutta kohti.
- Vuonna 2006 siirryttiin metsätulojen verotuksessa myyntituloihin pohjautuvaan verotukseen. Tämän vuoksi metsätulojen käsittely muuttui myös Tulonjakotilastossa. Metsätalouden tulot perustuivat vuosina 2006–2013 pääasiassa verohallinnon vuosi-ilmoitustietoihin eikä täydentäviä tietoja enää kysytty haastatteluissa. Metsätalouden kustannukset arvioitiin prosenttiosuutena metsän myyntituloista, kun ne aiemmin laskettiin haastattelutietoihin perustuvalla regressiomallilla.
- Tulonjakotilaston tulokäsitteiden vertailtavuutta vaikeuttaa myös vuoden 2005 osinkoverouudistus, jossa luovuttiin yhtiöveron hyvityksestä. Ennen verouudistusta yhtiöveron hyvitys luettiin tuloksi osinko-, tuotannontekijä- ja bruttotuloihin. Koska yhtiöveron hyvitys sisältyi myös maksettuihin tulonsiirtoihin, verouudistuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta käytettävissä olevan tulon vertailtavuuteen. Tulonjakotilaston aikasarjatiedostoihin verouudistuksesta johtuvat muutokset on korjattu vuosille 1993–2004.

Luokitukset ja menetelmät

Tulonjakotilastossa on vuodesta 2003 lähtien ollut käytössä suuraluejako, joka vastaa EU:n NUTS 2 -tason luokitusta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 1059/2003). NUTS 2 -luokitusta tarkistettiin vuonna 2011 (Komission asetus 31/2011), mikä vaikutti myös suuraluerakenteeseen. Uusi suuraluejako otettiin käyttöön tulonjakotilastossa vuonna 2012.

Tulonjakotilastossa on vuodesta 2011 lähtien käytetty Ammattiluokitus 2010:ta. Se pohjautuu kansainvälisen ammattiluokituksen ISCO-08 luokituksen uudistukseen. Ammattiluokitusta käytetään apuna sosioekonomisen aseman luokituksessa. Uudistuksen vaikutus tulonjakotilastossa julkaistuihin sosioekonomisen aseman mukaisiin aikasarjatietoihin ei ole merkitsevä.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Hallinnollisista rekistereistä koottu **tulonjaon kokonaistilasto** kuvaa asuntokuntien vuosituloja ja niiden jakautumista erityisesti aluenäkökulmasta. Tilastoyksikkönä käytetty asuntokunta (ns. rekisterikotitalous) poikkeaa hieman tulonjakotilaston kotitalouskäsitteestä. Koska tulonjaon kokonaistilaston tulokäsite perustuu vain rekisteritietoihin, se ei sisällä laskennallisia tuloeria eikä eräitä tuloja, joista saadaan tietoa vain haastatteleamalla (mm. asuntotulo, lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot). Rekisteritiedoista tulonjaon kokonaistilasto sisältää veronalaiset luovutusvoitot, kun taas kiinteistövero ei sisälly maksettuihin tulonsiirtoihin. Tulonjaon kokonaistilaston käsitteet esimerkiksi tulojen osalta eivät täysin täytä kansainvälisiä suosituksia. Tilastojen tiedot saattavat erota myös otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Tulonjakotilaston ja **kulutustutkimuksen** välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Tulonjakotilaston asumiskustannukset ja *kulutustutkimuksen asumisen kulutusmenot* ovat yhtenevät. Kulutustutkimuksen tietoihin luetaan kotitalouden varsinaisten asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen asumisen kulutusmenot (ml. laskennallinen kulutus). Tilastoinnissa noudatetaan bruttovuokralaperiaatetta ja luokitteluun käytetään yksityiskohtaista kulutusmenojen luokitusta (COICOP-HBS). Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Verotustietoihin perustuvasta **veronalaiset tulot -tilastosta** saadaan tiedot luonnollisten henkilöiden veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Veronalaiset tulot -tilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja, vaan tilastoyksikkö on tulonsaaja tai aviopari. Sen ulkopuolelle jää myös osa kotitalouksien saamista yrittäjä- ja omaisuustuloista (mm. lähdeveron alaiset korkotulot) sekä tulonsiirroista (mm. osa kansaneläkkeistä sekä tapaturmavahinkoturvaan perustuvista etuuksista, sotilasvammalakiin perustuvat eläkkeet, asumistuet, toimeentulotuki sekä lapsilisät).

Tulonjakotilasto kuvaa kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja on siten **kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin** laajennus. Verrattaessa tulonjakotilaston koko maan tulosummia kansantalouden tilinpidon tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetelmässä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan.

Tulonjakotilaston perusjoukon muodostavat yksityiset kotitaloudet. Kansantalouden tilinpidossa kotitaloussektoriin luetaan myös ns. laitostaloudet. Vuonna 2003 kansantalouden tilinpidon aikasarjoja tarkistettiin siten, että kotitaloussektoriin luetaan myös asunto-osakeyhtiöt siltä osin kuin kotitaloudet ovat asunto-osakkeiden omistajia (eli suurimmalta osin).

Lisätietoja

Kaisa-Mari Okkonen 029 551 3408

Veli-Matti Törmälehto 029 551 3680

Vastaava tilastojohtaja:
Jari Tarkoma

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Tulonjakotilasto 2016, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1795-8121 (pdf)